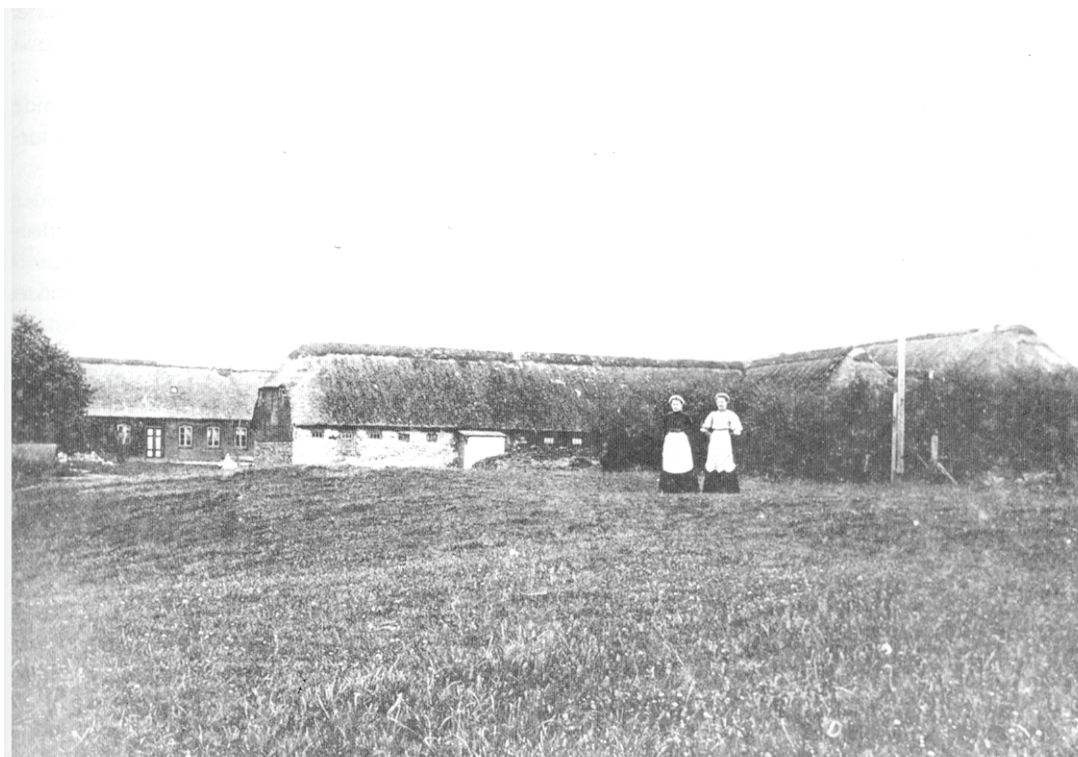

Forpagtningskontrakter for Skyum Præstegård

af Chr. Skammelsen, Irupvej 6, Skyum, 7752 Snedsted

Skyum Præstegård ca. 1900. Chr. Bangsgård havde den i forpagtning ca. 40 år. Han var født i 1843 og døde i 1933.
På billedet ses døtrene Kirstine og Marie

Tiden strækker sig over perioden 1878 til 1923 og vedrører tre præster og to forpagtere ved Skyum Præstegård.

Før 1878 har præsten så vidt vides selv drevet gården, så der findes ingen ældre kontrakter. Til gården hørte knapt ni td. hartkorn og ca. 140 td. sæde (56 ha.).

Der var ved den første kontrakts indgåelse ikke nogen forpagterbolig, men den må være kommet til, for i den næste omtales det ikke, at forpagteren selv skal sørge for husly.

Vi vil i det følgende se på generelle bestemmelser, som nok er de almindelige for de fleste af præstegårdene i Thy, men også på de ændringer, som sker hen ad vejen.

Først og fremmest skal forpagteren betale en årlig afgift som dels erlægges i naturalier og dels i korn, som omregnes i penge efter gældende kapiteltakst.

14 td. rug, 5 td. byg, 4 td. havre, ½ td. ærter og 7 td. kartofler skal leveres direkte til præsten, så han har til mel og gryn. Endvidere skal han

have 10 pottes sødmælk dagligt og 8 lispund (64 kg.) fedt, flæsk og føde til to får.

Præsten er således dækket ind med de daglige fornødenheder, som kan avles på gården. Desuden skal forpagteren ælte og hjemkøre 700 snese tørv fra moselodden og hente nogle ”fyringer” fra andre moser.

Dertil kommer 175 td. byg, som skal betales kontant til præsten efter kapiteltakst.

Forpagteren skal endvidere foretage alle embedskørsler, dvs. køre præsten til annekssognet, på sygebesøg, til møder i og uden for sognet og gå eller køre med breve til andre præster. Det sidste kunne blive ret så omfattende, da biskoppen eller andre offentlige instanser på den tid kun skrev et brev og sendte det til nærmeste præst, som så tog et afskrift og sendte originalen videre til den næste osv.

Skulle præsten eller noget af hans familie på privatbesøg, skulle forpagteren køre indtil 52 gange årligt, for strækninger ud over 2 mil, som til Thisted, skulle han dog have en krone for hver mil.

Hertil skulle han stille med veltilkørte heste og pålidelig kusk. I de senere kontrakter præciseres endvidere at kusken skulle være ordentlig påklædt, være på alle måder behjælpelig samt forrette eventuelle ærinder i købstaden, når han var der.

Præstens vogne og seletøj benyttes. Dog skal forpagteren holde det smurt og rengjort (præsten betaler for smørelse og olie).

Hvis præsten har gæster, skal forpagteren tage sig af kusk og heste. Dermed er forpagterens kørsler ikke slut. Han skal også sørge for kørsel til mølle med præstens korn og hente fornøden strøsand. Det vil sikkert sige, at han skal ud i klitterne efter havsand, som var det foretrukne til det brug.

Arbejds kørsel, altså efter tørv og sand m.v., foretages med forpagterens vogne og seletøj.

Hvis præsten foretrækker selv at holde heste, bortfalder alle de forskellige kørsler for forpagteren, men så skal han i stedet sørge for føde og stald til to heste og en karl, og han skal fortsat levere vogn og seletøj til f.eks. tørvekørsel.

Der er fastsat nøje retningslinier for sædskiftet, som følger:

1. gjødet brak. 2. vintersæd, 3. byg og havre, 4. bælg sæd, 5. havre eller kløver, 7-8-9 græs. Eller 1. bårhavre, 2. gjødet brak, 3. vintersæd, 4. byg og bælg sæd, 5. havre med kløver, 6. kløver. 7-8-9 græs.

I de følgende kontrakter gives dog tilladelse til, at den halve brakmark tages ind til rodfrugt. Dermed åbnes mulighed for den nymodens afgrøde.

I den første kontrakt er det kun præsten, som må holde "små kreaturer" = fjerkræ, men i de senere bliver det forpagteren, som holder høns og ænder, men så skal han levere én snes æg ugentlig til præsten, dog ikke i vintertiden. Da forventedes det ikke at hønsene lagde æg.

Moselodden i Guderupkær er åbenbart ved at være opgravet, for antallet af tørv, som skal graves, går gradvist ned i de følgende kontrakter. I stedet skal der hentes nødvendig ildebrand i andre moser eller i Gudnæsstrand eller ved stationen, da banen kom.

Kontrakten 1887-96 nævner, at forpagteren nu skal køre 80 familiekørsler og hente bagharpning til havens stive lerjord, samt hente øl, brød og pakker fra fragtmandens holdeplads i Skyum. Det er åbenbart noget nyt, at der er

fragtmand, men det kan undre, at der nævnes brød, da det var noget, som de forskellige husmødre altid selv bagte. Senere kontrakter nævner, at præsten har ret til at bruge forpagterens bageovn, så ovnen i præsteboligen har åbenbart ikke været særlig god.

I 1887 er der kommet ny præst, som ikke selv har vogn. Derfor skal forpagteren nu sørge for vogn, men præsten forbeholder sig ret til at benytte sin egen doktorstol, som er mere behagelig end en stiv arbejdsvogn.

Forpagteren leverer staldgødning til haven og tømmer præstens askemødding, og hvis ikke præsten har brug for asken i haven, må forpagteren få det.

I kontrakten 1905-14 nævnes som særlig punkt, at forpagteren skal feje gårdspladsen to gange årligt, holde rendestenen ren samt holde orden på halm og mødding. Han skal sørge for, at hans husstand omgås varligt med ild og lys, og at der ikke finder nattesæde, svir eller lignende uskik sted i huset. Han skal tilholde sine folk en anstændig og sømmelig opførsel.

Nu skal forpagteren kun levere 4 pletter mælk dagligt, men præstens familie er sikkert ikke så stor som tidligere.

Endvidere nævnes, at forpagteren skal holde sin bolig malet "med den farve, som præsten forlanger".

Forpagteren må under ingen omstændigheder på helligdagene foretage noget arbejde, medmindre det af præsten anses for uopsætteligt.

Nu forlanges det, at forpagteren stiller med to kautionister, som skal indestå for, at afgiften betales, og som garant for at intet misligholdes.

Kontrakten 1914-23 indeholder en bestemmelse om, at der ikke må sælges nogen form for strå eller kerne fra gården. Det har været nævnt tidligere, men nu står tilføjelsen "medmindre tilsvarende kraftfoder indkøbes". Det er den nymodens brug af olie kager som der her refereres til. Desuden skal besætningen bestå af mindst 6 heste og 45 kreaturer.

Nu er der sket fremskridt også på anden måde. Præsten har fået en retirade bag stalden. Denne skal forpagteren tømme og nedgrave indholdet i møddingen.

Af hensyn til stempelpenge for kontrakterne bliver alle de forskellige ydelser til sidst i hver kontrakt kapitaliseret og derfor er det let at se udviklingen i sammenlignelige summer.

1878-87: Kr. 2701,78

1887-96: Kr. 2307,06
1896-1905: Mangler
1905-14: Kr. 2099,70
1914-23: Kr. 2775,98

Senere forpagtningskontrakter er ikke sammenlignelige, da præstegården afgav en stor del af sit tilliggende til udstykning i 1924.

Kilde: Sydthy Årbog 1991, side 54-56.